

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

L. 2.

V Četertik 11. Prosenca.

1849.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za drugo nedeljo po razglasenji Gospodovim. (Jan. 2, 1—11.)

V mestu Kana na Galilejskim je bila ženitnina, in Mati Jezusova Marija je bila tudi tam. Iz tega se vidi, de sta mogla ženin in nevesta njeniga rodu biti, ker jim je ona k pripravljanju in k postrežbi pri svatovšini pomagat prišla. Desiravno Mati božja, se v svoji ponižnosti ni sramovala svatam streči. Jezus in njegovi učenci so bili pa v svate povabljeni. Jezus, kteri je hotel zakonski stan posvetiti in v zakrament povzdigniti, je to svatovšino s svojo pričijočnostjo počastil. O srečna ženin in nevesta, o srečni svatje, pri kterih sta Jezus in Marija v pričo!

Vse, kar je Jezus sturil, je za nas svetih naukov polno, toraj tudi to, de je v svate prišel. Jezus mora namreč povsod in v vsih okolšinah našiga življenja pri nas biti, de nam povsod in vselej svoje gnade deli; brez njega tudi v nar večji sreči, in v nar večjim veselji ne moremo resnično srečni biti.

Jezus naj bo pri nas v našim veselji. Ktero nedolžno veselje je pač večji, kakor vesela poroka in svatovšina? Ženin in nevesta obhajata tisti dan nar lepši, nar veseljši dan svojiga življenja, in praznično oblečeni svatje z veselim radovanjem povikšujejo njih serčno veselje. — Vender pa nar lepši veselje ne ostane dolgo nedolžno,

če Jezusa ni zraven. Lepo je opominjevanje svetiga pisma: „Veseli se mladenč v svoji mladosti, in v dobrotah naj bo tvoje serce vse dni tvojih mladih let, živi po željah svojiga serca in svojih oči; pa spomni se, de te bo Bog čez vse to v sodbo pe-ljal“. (Pridg. 11, 9). Pa kako hitro se spozabi posebno mlad človek tega opominjevanja! Kako hitro mu zmanka praviga vina spomina na smert in sodbo! O srečin, če sta Jezus in Marija pri njem! Marija opomni Jezusa, rekoč; „Vina nima-jo“, in Jezus ga prebudi z precudnim vinam svoje milosti, ker obudi v sercu mladiga, od posvetniga vina razujzdanosti omamljeniga kristijana spomin na smert, in ojestro, pravično sodbo božjo. — Kolikorkrat se toraj v kako veselo drušino podamo, kolikorkrat kako nedolžno veselje vživamo, povabimo vselej tudi Jezusa v svojo drušino.

Jezus naj bo pri nas v naši žalosti. Na svetu nimamo zmeraj veselih svatovšin, ampak za veseljem pride velikokrat le prehitro žalost in terpljenje. Terpljenje na svetu je seer tudi dobro in potrebno za človeka, vender pa gorje človeku, kteri se v nadlogah in britkostih ne zna tolažiti, in pri pravim pomočniku pomoči iskati. Kadar človeku kersanske poterpežljivosti zmanka, si hoče velikokrat po napačnih potih pomagati, in v grehe zaide, v revšini si hoče pomagati s krivicami, v žalosti iše posvetniga, razujzdaniga veselja; tako zapusti zmeraj bolj Boga, Bog pa njega. O srečin če sta Jezus in Marija pri njem! Marija opomni

Jezusa, rekoč: „Vina nimajo“, in Jezus mu pomaga, mu govori na serce, rekoč: „Blagor jim, kateri žalujejo, ker bodo razveseljeni“. On mu da piti prečudniga vina nebeškiga trošta in razveseljenja, in tega vina napojen govori z svetim Pavlam kersanski terpine: „Hvalimo se s terpljenjem, ker vemo de terpljenje dela poterpežljivost, poterpežljivost pa poterjenje, poterjenje pa daje upanje, upanje pa ne goljfa“. (Riml. 5, 3.)

Jezus naj bo pri nas v skušnjavah. Že pobožni Job je rekel: „Vojska je človekovo življenje na zemlji“. Nar hujsi vojsko imamo s skušnjavami, in sovražniki, kateri se s skušnjavami zoper nas vojskujejo, so mogočni; oni so: poželjenje, svet in satan. O koliko bojevaveov so ti sovražniki že premagali in pogubili. Zoper te sovražnike pa nimamo nobeniga močnejšiga pomočnika, kakor je Jezus, kateri je s svojo smertjo greh, svet in hudica premagal. Toraj blagor mu, kateri ima v skušnjavah Jezusa in Marijo pri sebi! Marija, dobrotljiva in usmiljena Mati, opomni Jezusa, rekoč: „Vina nimajo“, in Jezus s prečudnim vinam nebeske pomoči in gnade pokrepča stanovitniga vojskavavea, on napoji njegovo dušo s svojo presveto kervijo, ter jo nasiti z nebeškim kruham. de zamore vse svoje sovražnike in vse nar hujsi skušnjave premagati.

Jezus naj bo pri nas, kadar v greh pademo. Nar večji nesreča, ktera nas tukej na zemlji more zadeti, je padeč v smertni greh. „Greh rodi smert“, pravi sveti Pavl. Smertni greh umori našo dušo, to je, ji vzame večno zveličanje. Kadar clovek v smertni greh pade, pride v oblast hudiga, in s svojo močjo se ne more več iz nje rešiti. O kako dobro je za nas, če imamo takrat še Jezusa pri sebi! On sam, je naš Odrešenik, ki nas po svoji neskončni milosti in po svojim neskončnim zasluženji zamore iz greha in večne smerti rešiti. Brez njega bi mogli vekomaj umreti. Blagor mu toraj, kdor ima v grešnim stanu še Jezusu in Marijo pri sebi, v svojim sercu! Marija usmiljena, pribežališe grešnikov, opomni Jezusu, rekoč: „Vina nimajo“, in Jezus, kateri prošnje svoje ljube Marije nikoli ne zaverže, se usmili grešnika, mu da prečudniga vina gnade in milosti, de nesrečni hitro vstane iz greha in pred nebeškim Očtam odpusenje in spravo doseže. Zato pravi sveti Bernard: „Če pade kdo v pregreho, če v obupanji teče v smertne zaderge, ali si ne bo, če Ime življenja, to je Jezusa na pomoč pokliče, precej odahnil v življenje?“

Povabimo, pokličimo toraj Jezusa v svojo družino v vsih okolišinah svojiga življenja, v veselji in žalosti, v skušnjavah in v grehah. Če ni zaverigel prošnje ubogiga ženina, kateri ga je v svatovšino povabil, tudi ne bo zaverigel našiga klicanja;

sej on sam pravi v svetim pismu: „Takrat boš prosil, in Gospod te bo uslišal; boš klical, in poreče: Lej me, tukej sim“. (Izai. 58, 9.) Potočnik.

Oglas

škofov Primorsko-Krajske cerkvene okrajne v Ilirskim kraljestvu per Avstrianskim ustavnim državnim zboru v Kromerizi.

Poslovenil J. Volc.

Visoki državni zbor!

Poprešnja vladarska sostava Avstrianske cesarske države se je premenila; potrebama se mora tudi nje zadeva s katolško cerkvijo premeniti. Po od Njih cesarske kraljeve svetlosti Ferdinanda I. Avstrianskim državljanam obljubljeni ustavi, ktero sestaviti je ravno važna naloga visociga državniga zbora, stopi katolška cerkev po zunanjim v nove zadeve z državo, med tem ko katolški nauk nespremenljiv terdno stoji, in tudi naredba katolške cerkve v njenih bistevnih rečeh ko dana, in terdno obstoječa ostane.

Ta nova preuredba državniga reda bi utegnila v visokim državnim zboru kmalo v pogovor priti, in ker je močno potožiti, de se katolška cerkev, h kateri se vender veči število Avstrianskih državljanov spozna, v visocim zboru nobeniga posebniga zavetvanja ne razveseli; toraj toliko bolj perganja škofe Primorsko-Krajske cerkvene okrajne dolžnost njih apostolske službe, svojo misel razodeti, kako se bo katolška cerkev po svoji prvi naredbi tudi do noviga reda v zunanjih rečeh zadržala, in tedej ta dopis visocimu državnimu zboru, kakoršni dopisi so Njemu visocimu od posameznih škofov in celih cerkvenih okrajin že pred došli, ravno zdaj poslati.

Katolška cerkev je vselej perpravljena ves žegen svoje zveličavne moči tudi državi v prid obračati, toraj si mora tudi pravice in svobodnosti, ki bojo podloga noviga državniga reda, perlastovati, ki ji gredo, in ne more perpustiti, de bi se ji uderževale, in de bi v svojim djanji zadrževana in zavirana bila. Ona mora marveč spet stopiti v tisto svojostalnost, ki ji gre, in ki je ji, v resnici ne v zvišanje vesoljniga prida, tako dolgo perkratovana bila.

Če škofje Primorsko-Krajske cerkvene okrajne v zavetvanji katolške cerkve in njenih prvih pravic v njeno rašo tisto svobodnost in svojostalnost, ki ji po božji pravici greste, hočejo, vender le nikakor nočejo popolnoma ločitve od države, to je, od tiste zunajne zveze, po kateri ste si ena drugi v podporo, tudi nočejo v nobeno pravico državne oblasti segati, ali pa ji kako zadrego perpravljati. Oni so veliko več popolnoma prepričani,

de katolska cerkev per svojim svobodnim ravnanji ni le deržavi clo nič nevarna, ampak še le njeno pravo srečo prav močno in gotovo zvišuje; zakaj nikdar nikoli ni še kaka vlada, če je pošteno in po pravičnih potih srečo svojih narodov iskala, v svobodnosti katolske cerkve nasprotnico našla; vselej in povsod je cerkev voljno in z veseljem vsakemu pravičnemu perzadevanji deržavniga vladarstva svojo roko podala, kakor tudi per svojih visokih mislih od deržavne oblasti, ki je ljudem k pridu od Boga poklicana in postavljena, drugači storiti ne more.

Že iz tega se izhaja sosebno pravica katolske cerkve do svobodnosti, ktera ji gre, pa še clo nje pravica do varstva od strani deržave v njenim svobodnim ravnanji, memo tega pa še ima ta cerkev tudi enake pravice z drugimi osebami, ali pa z družbami, ki so od deržavne oblasti dovoljene, kterih, če svoje namene, ki niso deržavi nevarni, po postavnih potih doganjajo, nihče v njih svobodnih početvah motiti ne sme. Če bi deržava utegnila, kakor se iz načerta podlognih pravic, ki ga je ustavavni odbor visocimu deržavnemu zboru predložil, žalostno pozdeva, katolsko cerkev iz njene dosihmalne stojnosti odriniti, in jo drugim dovoljenim cerkvenim družbam enako storiti, in če se ne bo deržava clo za nobeno vero pečala, tako de bojo vse vere, še clo nevera enake pravice imele, bo iz tega visoki deržavni zbor prav lahko spoznal, de mora katolska cerkev vender le še prav posebno pravico imeti, se od unih zaver popolnoma sprošteno viditi, od kterih je bila dosihmal v svojim prostim djanji zadrževana, kar ji je težko djalo, deržavi pa nikakor prida ni perneslo, in de terdno namenjena biti, verniti se k svoji izvorni pervini, tej namreč popolne svobodnosti in svojostalnosti v redu in vladii svojih reči, in se ni dati v tem svobodnim djanji, kolikor ga ji po njeni dobri pravici gre, še dalje motiti.

De se pa sleherno natolcovanje odverne, kakor de bi kdo hotel segati v deržavno oblast, so škofje te cerkvene okrajne sklenili, ker združeni s svojo obilno, gotovo dobro mislečo duhovšino svojih škofij tudi časno srečo Avstrijanskih narodov, ktero mora deržava oskerbljevati, iz dna svojiga serca vošijo, in jo po vsi svoji moči zviševati so in bojo zmiram perpravljeni, posebnejši v odvernjenje imenovanih zavir večidel neodjenjljive pravice, ktere v imenu apostelstva, ki mu služijo, v imenu duhovšine svojih škofij, in gotovo tudi v imenu vsih pravih katolčanov te cerkvene okrajne pred visoki deržavni zbor po svoji dolžnosti polože, bolj natanko naznaniti.

(Dalje sledi.)

Lepo petje, lepo serce.

Prav čedno so nam častiti gospod Hicinger, naš slavni rodoljub v „Slov. cerkv. časopisu“ Nr. 23 lepo petje priporočili, in obudili serčne želje tudi nam, ki čedno petje ljubimo, od petja Slovencev kaj povcdati.

Ptico boš po petji spoznal, pa človeka tudi; ako lepo petje — tudi lepo serce ima. Ino kar se od človeka posamezno — se lahko od vsiga ljudstva reče. Kakor ljudje pojejo, tudi po navadi na znanje dajajo, kaj veljajo. Iz obilnosti serca se usta glasijo, ino kjer čednih pesem ni, tam tudi prebivati ni veselo. Res je pa tudi, de starši ino redniki, vojvodi ino učitelji premalo petje obrajtajo. Petje ima čudno moč za dobro, pa tudi v hudo, kakor ga oberneš.

Čedne pesmi so otrokam perva dušna paša. Mati, ki otroku lepo poje, njemu zlahtno serce goje (redi) — z milimi glasovi mu občutljeje zlahtni *). Kdo bi pozabil vse svoje žive dni ljubeznjiviga petja ljube matere, ali pa skerbne pesterne, ktero dete željno posluša, pa tudi hitro poskuša, poprej ko ateja ali pa mamu izreče. V naročji matere je perva — ino pa za človeka narime nitnej šola; detetu se to v mehko, nežno serce vtisne, kar storilo bo nekdej moža. — Kako veselo smo otroci po zimi krog kolovretov sedeli, pa na uhe vlekli mile stare pesmi od svetiga Jurja, ki je kupil zelen plajš, ali pa od treh Rimskih dekele, ki so na božjo pot hodile, ktere so nam rajna mati peli. Sveti strah je nas obhajal, ko je dekla pela od smerti grešnika rekoč: „Duša se je ločila od trupla grešniga, tri solze potočila ko vinske jagode“. Ta pesem je več zdala, kakor na tri verhe šiba, nas ludiga ovarvati. Mlado serce pije iz taciga petja svete občutljeje, in bister duh otroka se povzdiguje na perutih petja v srečen raj nedolžnih detečjih let. Veliko soncov se je od tiste srečne dobe v večnost potonilo; še me mladostno petje veseli. Teža let me h zemlji vleče, glava se beli od skerbi, pa me še vselej glas nekdanjih pesem omladi. Sladki glasovi mladih dni!

Petje veličastuje svete praznike. Bila je v starih časih lepa šega na vsak Gospodov god pred pridgo posebno sveto pesem zapeti, kakor za advent: Poslan je angel Gabriel;

*) Takih pesem materam ino varučkam ponudi Slovenska gerlica v Drobntineah 1. leta 1845, stran 193—200. Pa kaj de se same ne pojó! Solze so me polile, ko so zapeli per sv. Mi na Štajerskim otroško pesem: Kdo je vse stvaril? Ktera se v Drobntineah leta 1848, stran 257 bere. Pridni gospod fajmošter Janez Keše so jih naučili. Kako hvale vredno bi storili vsi šolski gospodje svojo drago mladino čednih pesem učiti. Tudi šolske dekleta bojo matere, in česar so se one — bojo svoje učile.

za Božič: Eno dete je rojeno; za Velikonoč: Jezus je od smerti vstal itd. Že ene dni poprej smo jo doma poskušali; stari so mlade peti učili. Ino ko so gospod fajmošter iz kancelna (lece) pesem začeli, ino vsa cerkev za njimi glasno potegnila, se nam je zdelo, de smo v nebesih, in svete skrivnosti gledamo. Res de so stare svete pesmi prav priprosto zložene, njih koralni napevi (vize) milo, otožno slujejo; pa so polne božjiga, ino pa domačiga, Slovenskiga duha. Pač škoda jih je, de so po naših cerkvah potihnila, in jih je ptuji, neprijazen duh zadušil. Pa dušnih pastirjev posebna skerb bi naj bila, de bi vsako godovno tudi svoje pesmi imelo. Svetek (praznik) brez svoje pesmi, pa človek brez prazne suknje se slabo nosi.

Tudi noviga leta smo se veselili; če ravno blagoželjcev bilo ni, so pa pevci došli novo leto pet. Zapeli so od Marije zarje juterne, od svetiga Jožefa njeniga ženina, od deteta Jezusa novorojeniga, pa vošili vsim domačim, starim ino mladim veselo novo leto. Ko bi trenil so vsi kolovrati potihnila, kedar so se pevci pred pragam ali pa pod okni zaglasili. Hitro smo k vratam stopili, eno malo odperli ino željno poslušali, de se je ravno hiša izhladila. Zdelo se je nam, kakor bi sveti trije kralji po sveti hodili ino Zveličarja iskali, če ne bi mati bili jim kodelo prediva, oče pa kak dnar podarili, ko so vzeli od nas slovó. Ako ravno včasih taki pevci niso na pravi stezi, jih tudi nerodni ljudjé zapodé, ali namesti dara clo z vodo polijejo, vendar ta čedna šega življenje polepša, ino solzno dolino ljudém saj za ene dni oveseli. Naj ostane dobra raba, naj se popravi slaba!

Cerkveno petje je pobožnosti perutje. Lepo v cerkvi pojó po Krajuskim ino Štajerskim, pa kar jaz vem, le na eno gerle. Lepši zlagajo po Koróškim na štiri gerla; pa veliko lepši tam, kjer orgel ni. Lepa cerkvena reč so orgle, ali skušnja nas uei, de petju ljudi niso prijatlíce, zato ker veči del orglarjev petja ne obudi in ne povzdiguje, temuč le duši. — Na robi je, de vsak orglar svoje pesmi prinese, kedar v službo pride; po tem se zgodi, de se petje per eni cerkvi po dvakrat v enim leti premeni. Ljudjé se hitro petja odvadijo, ker novih napev (viz) ali pa noviga orglarja vajeni niso. Vsaka škofija, ali saj vsaka fara naj bi svoje cerkvene pesmi imela, če ne natisnjene, saj spisane. — Na robi je, de se nove pesmi začno, poprej ko se poskusijo, ali kaj veljajo; bolje pesem manj, pa tiste vbrane. Če mora včasih kaka nova biti, pa mora od praviga — ne od mojster skaza priti, mora čedno cerkveno obleko dobiti, mora biti prazno platno, ne hodnik. So šholniki, kateri pesme zlagajo, kakor bi otrobe vezal; imajo pesem brez števila, pa tudi brez soli. Ptuje pesmi

predelajo, jim druge napeve oblečejo, ino tako zmešnjavo naredé, de ena fara z svojo sosedo pevatí viši ne more. Tako cerkveno petje omaguje. — Na robi je, de orgle petje oglušijo. Serce h petju buditi, glasove povzdigvati ino pohlevno podpirati pesem orgle imajo. Prav bi tudi orgle vtihnile, kedar se pesem povzdigne, in kedar en odpev potihne, bi čedno vmes zapele, kakor je per cerkvenim koralí šega. Tako bi orgle petja bile prijatelce.

Navada je po doljnih krajih na shodih in ob večih praznikih med darovanjem svete maše posebno pesem zapeti, po kateri se god sloví, ali pa Svetnik hvali. Takih pesem so nam pridni gospod Luka Dolinar, ino pa naš slavni pesnik gospod Blaž Potočnik obilno in hvale vredno dali. Ako se taka pesem glasno, umevno na eno gerlo poje, takó de ljudjé tudi besede zastopijo, je zlata vredna; ona je zlahtno kadilo za sveto opravilo. Je lepa pridiga vodila nevesti pobožnosti (andohti), je taka prazna pesem pobožnosti družica; one shod oživijo ino polepšajo.

Mili glasovi petja vbraniga imajo čudno moč clo za divje ljudi. Ko so misijonari, očetje Jezuiti se zaselili v deželo Paragvaj na Amerikanskim, so najdlí silo divje, hudobne ljudi. Niso se jim dali poprijazniti, ne preoberniti. Ni se jih prijela beseda božja, ni jih omehčila nobena dobrotá; žugali so učeníke svoje pomoriti. Kaj si modri možje umislíjo? Čedno trumo pevcov ino godcov naberó, ino grejo v kraje, kjer so jih divji Indijani čakali. Blizo njih lepo peti začno. Divjaki lepe pesmi slišijo ino bližej prílezejo. Keršanski pevci popevaje k domu vlečejo, ino tudi Indijani za petjem pohlevno grejo. Doma jim še lepši zapojó, pa tudi postrežejo po svojim premoženji. Ino glej, tako terdovratne nevernike omehčijo, jih podučijo, kerstijo; ino po petji so nar pridnejši kristjani. Vidiš, kaj petje premore!

Je hudirska pesem Marseljada nekđajne Francoze podivjala, jih na prekucije ino v morije gnala, kakor polhe hudi duh, je pa tudi sveto petje obdivjano ljudstvo tažilo. Nedolžne nune Karmelitarce so neusmiljeni kervolívci v smert obsodili. V železji pohlevne jagneta v Pariz pripeljalo. Vse po ulicah ljudi kervoželjnih gomezni. Neveste Kristusove pa lepo Marijno pesem: Češena si kraljica! po poti na moriše pojejo, z toliko mirnim sercam ino milim glasam, kakor v svoji cerkvi doma. Ko je prvi glava padla, so druge dalej pele, ino niso poprej utihnile, de je poslednja, apatísa, duhovska mati vsih, glavo pod sekíro dala. Ljudstvo je tiho stermelo, ni ploskalo in vpilo kakor poprej, ko so glave padale. Petje nun jih omehči, de začno zopet po človeško dihati.

Petje ima življenje lepšati, požlaht-

niti vse naše djanje ino nehanje. Kjer ljudje radi lepo pojó, tamkaj je dobro biti; med hudobnimi ljudmi lepih pesem ni. Potreba je pa torej ljudem za čedne pesmi tudi skerbeti. Ko smo per N... na štajerskim nedeljsko šolo imeli, smo zapeli veliko novih pesem: Dobro jutro — Lahko noč — Večernico, ino takih. Pervi odstavek pesmi smo na tablo zapisali, nekoliko spisov pa šolcam razdelili. Po šoli smo prvi odstavek na tabli prebrali ino poskušali zapeti. V enih minutah se je pesem vnela, po vsih potih k domu pela, po pašnikih peti čula, na polji ino po vinskih goricah razlegala. V štirinajstih dneh je novo pesem cela fara pela, v enim mesenci se je po vsih bližnjih farah razširila, ako je bila pesem slana, gladka in podomačena. Otroci so jo peli, če ravno niso brati znali; pa tudi babele so si na deli pele ino pozabile svoje starosti.

Posvetne, poštene pesmi so življenja sol, de se ne pokvari. Popevajo naj se pozemeljske reči ino časne prigodbe, ali duh naj se povzdigne nad minljivost, ino naj svojiga namena ne pozabi. Ne v blato pregrešne gnusobe potisniti — temuč knebeškimi željam obuditi imajo serce našo posvetne pesmi. Za ta del so posvetne pesmi ali podporna čednosti ino možke kreposti, ako so poštene, ali pa seme popačenja ljudi, če so pesmi gerde. Vsak skerben hišen gospodar naj torej dobro čuje, kaj se per njegovi hiši poje; vsak priden dušen pastir naj skerbno pazi, kaj njegovi pojejo, ali pošteno veselje, ali hude želje z petjem oznanujejo? Kadar ljudje spijo, sovražnik tudi z petjem ljulko med pšenico seje. — V lepi Savinski dolini je pred enim letmi nekdo nemško pesem poslovenil ino med ljudi zasjal po imeni: „Žalovanje samotnice ali nune. Hitro so se te pesmi deklči naučili; pa srote niso vedele, de ravno z tem petjem skrivaj devištvo zaničujejo. Nevarin strup je bil v medeno potico povit. Skerben dušni pastir St. nevarno pesem pozvejo, ino na ravnost po enakim napevi nasprotno pesem po imeni: Zadoljna nuna zložijo, jo v nedeljski šoli zapojó, vprašaje: ktera pesem dveh se jim gorši zdi? Dober duh mladine z veseljem to drugo izvoli. Nevarno pesem pozabijo ino poboljšano pojó. Včasih napev (viža) ljudi peti budi, če so besede še tak nepridne; ino žalost je, de imajo ravno slabe pesmi silo mične napeve. Takim napevam je potreba lepe besede dati, ino pesem v dobro obrniti, kakor gospod Jozef Lipold, Rečički fajmošter na štajerskim znajo; le škoda de njih napevi preveč nemškujejo. Ni hvale vredno, de kmet gosposko sukajo nosi, ino slovenska pesem preterdo nemški napev ima. Resnica pa je, de g. Lipoltove pesmi niso brez solí, kakor se za pokušnjo med Ahacelnovimi, pa tudi v Drobtincih beró.

Pošteno petje mora biti dobre volje zabela ino kratkočasje vino. Kdo ne pozna slovenskih zdravic ino z veseljem rajnih srečnih dni ne pomni, ko smo jih v veseli družbi peli? Kdo Slovencev bi saj ene čednih napitnic ne znal, ino pošteni družini napiti ne vedel, kedar na njega versta pride? Per takim petji se lahko pozabi na vrazji ples, se lahko pogreša pogubljiva igra. Čedne pesmi so za dobro voljo zlata vredne, ino kdor jih prav zapeti zna, za dobro voljo več velja, kakor mejaš ali hišni oče, ki rad piti daja. Ali zdravice ne smejo pijančevanja učiti, ali pijance zagovarjati, ampak lepe misli naj dajajo, rekoč: Le ga pijmo, in zavžijmo, pa Boga ne pozabijmo, mi na Boga, Bog na nas; daj nam Bog prav kratek čas! — Takih pesem imamo še premalo, ino te ki so, jih premalo poznamo, ali so se nam pa že postarale; zakaj tudi pesem se ljudje naveličajo in novih poželijo. Nar več pa Slovenci vojnih ali vojaških pesem pogrešamo; ino vstregel bi vsim pravim domorodcem, kdor bi nam takih zapel.

Lep božji dar je čedno vbrana pesem, in moder pesnik, ki prave pesmi snuje, on je v resnici božji mož, in pa svojiga rodu velik dobrotnik. Bog nam takih daj! „Srečno je pa ljudstvo, ktero veselo peti zna“. Psalm 88, 16. Ljubomir.

Slovenci! boste s tim zadovoljni?

V načertu za prihodnje postave je v §. 15 rečeno: „Vsak človek ima nedotakljivo pravico. Boga po svoji vednosti, in po svoji svobodno izvoljeni veri častiti“. V §. 17. „Različnost vere ne stori razločka med pravicami, in dolžnostimi državljanov“ (to je, državinov, ali državnih prebivavcov). In v §. 16. „Deržavne cerkve ni“.

To se pravi bolj po slovensko: „Slovenci! v vaši lepi slovenski deželi, ktera je dosihmal skorej vsa čisto kersansko-katolska, in ravno zato mirno in srečno, Bogu in cesarju zvesta bila, bodo zanaprej smeli živeti in gospodariti luteranarji, kalvinarji, smet in soderga novih nemških nejevercov, ki se sami sebe napčno nemške katolike imenujejo, mi pa jih smemo po pravici „nemške antikriste“ imenovati, in še silo veliko družih krivovercov in nejevercov, od kterih ne umete kej, ako bi jih vam tudi imenoval. Še več: Vsak bo smel po svoji svobodno izvoljeni veri Boga častiti. To se pravi: Vsak bo smel v vsakoršni mnogi zblodi in zmešnjavi, in krivi veri živeti, kolikor jih je bilo od začetka svetá, dosihmal; in še več: Vsak si bo smel novo vero po svoji glavi in termi skovati, in po nji živeti — med vami, med vašimi otroci živeti, de bodo vidili, de bodo slišali, de se bodo od njih pohujšali. Za to ga pa nobeden

zmed vas ne bo smel vganjati, zakaj on bo imel to, in toliko pravico, kakoršno vi. Če kak taki goljuf pride — ako bo ta postava obveljala — in začne po vaši lepi slovenski deželi ljuliko, krivičnih, lažnjivih, Bogu in njegovimu Kristusu nasprotnih nauk trositi, in bi ga vi hotli vganjati, ali spoditi, vam tiga narodni stražniki in vojšaki po postavi ne bodo smeli perпустiti; ampak bodo mogli z unim potegniti, če taka postava obvelja. — Vsak bo smel po svobodno izvoljeni veri Boga častiti; Boga tudi Turki po nekaki veri časte (vera, de se Bogu usmili!) tedaj bi po taki postavi tudi celo Turki smeli na Slovenskim, in bi s Slovenci ene in ravne tiste pravice imeli. Grabežljivi in brezbožni Judje, ki so ravno sedanje čase toliko zmešnjav in prelite kervi krivi, ti gerduni bi perhruli v deželo, ter bi dobroserčniga in odjenljiviga Slovenca za nar lepši posestva, gostarije itd. okanili. Preobilno je slišati, kam so te pijavke poljaškiga Slovena dognale! Judova misel je, de kristjana sme svobodno goljufati, in pa turška vera, de se oni morajo vsako leto nekaj mescov zoper nejevernike, to je, zoper nas kristjane vojskovati, ter jih pobijati; pijaniga Rongeta nova nejevera, Luter Martinov sovražni nauk, de so naši častitljivi poglavarji rimski papeži antikristi, — take in enake Belcebubove sestre bodo tudi našo slovensko deželo v Belcebubovo kraljestvo spremenile, ako se s postavo v načertu predložene spusté med nas. — Dosihmal je bila naša državna vera, in vera cesarske hiše rimsko-katoliška: po postavi v načertu predloženi, bi pa smel odsihmal sleherin vladar biti Jud, Turk, Kitajic, ali kar bi se mu zljubilo, in bi vender vaš vladar ostal. — Slovenci, ali ste vi s temi in enacimi rečmi zadovoljni? Za terdno mislim, de kdor le slovensko neprodano in neizdano serec, ter le iskrico nauka še ima, s katerim ga je slovenska verna mati navdihnila, de s tako postavo ne more nikakor zadovolin biti. Ako tedaj nočete tacih zmešnjav terpeti, govorite zdaj, in naročite svojim poslancam, de naj se po vsi svoji moči vpirajo, de se taki predlogi v postavo ne spremené. Kolikor poznam svoje brate, je gotovo, de bi s tako postavo bilo sploh vsa Slovenija močno žaljena, in ni dvomiti, de tudi slovenski poslanci duh svojiga naroda vedó, ter se bodo po dolžnosti, za tiste potegnili, kateri so jih namesto sebe v zbor poslali. Ker je upanje, de se bo cesarstvo po narodih v posebne vladije razločilo, toraj naj bi se poslanci poganjali, de bi se verske in tudi marsiktere druge reči še le v posebnih zborih sleherniga naroda po njegovih zadevah, potrebah in po volji naroda odločile. — Kar je dalje v §. 18 predloženo, de bi se zakon pred deželskimi uradniki sklepal, je od katoliške strani preziranje

sv. vere, in posebej zakramenta sv. zakona. Tako seganje v pravice sv. cerkve ne bo perneslo deželi ne blagorja ne blagoslova, kakor ga še nikdar ni. Verni Slovenci, ki jim njih bistri um hitro pové, komu kej gre; bodo s tacimi naredbami zopet bolj in bolj z nezaupanjem do uradni navdani, kakor je bilo tako nezaupanje od cesarja Jožefa I., kateri je kakor monsieur le sachristan vedno v jedro cerkvenih reči drezal, močno visoko stopnjo že doseglo. — Poprejšnja postava zapové, de se mora zakon pred duhovnam zgoditi, tudi tedaj, ako bi eden zaročencov ne bil katoliške vere. Katolški Slovenci! vi imate pravico tirjati, de se taka postava v vaši čisti katoliški deželi tudi zanaprej ohrani, ktero častitljivost vaše svete vere tirja; de tudi zanaprej veljata §§. 75 in 77 državinskiga zakonika (bürgerl. Gesetzbuch), kakor tudi §. 64. Sploh pa tudi ta reč gre v posebni narodov zbor, ker se mora po posebnih zadevah vravnati. J.

Zgodbe katoliške cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

V v o d.

5. Namen in zverstenje tega spisa cerkvenih zgodob.

Namen pričajočiga spisa cerkvenih zgodob ni ravno za učene, kateri si lahko od drugod pomagajo, temuč sploh za ljudstvo, ki v Slovenskim jeziku sicer zgodbe s. pisma ima, pa zgodbe s. cerkve le še pogreša; per tem pa se vonder nič ne bo memo pustilo, kar je slehernimu katolčanu za svojo cerkev vnetimu vediti vredno.

Vse cerkvene zgodbe pa se bodo ločile in zverstile v posebne čase ali dobe, kakor jih je sploh navada popisovati; tako namreč, de se zgodbe, ki po svojim notrejnjam zapopadku po večim v eno vkupej gredo, tudi za eno dobo vzamejo. In tedej pride nar popred kratik pregled časov pred Kristusam, ali pripravljanja na prihod Odrěsenika svetá; in verskiga in djanjskiga stanú človeškiga rodú, posebej Judov in nevernikov, od začetka svetá, 4000 let pred Kristusam, noter do rojstva našiga Zveličarja. Potem se bodo časi ali dobe cerkvenih zgodob tako verstile:

Perva doba. Začetik cerkve po Kristusu; kristijanstvo po aposteljnih in učencih Gospodovih vstavljeno med Judmi in neverniki, to je od rojstva Jezusoviga do smerti s. Janeza aposteljna, od leta 1 do 100 po Kristusu.

Druga doba. Daljejno razširjanje kersanske vere; hudo preganjanje cerkve, mučenci ali marterniki — od smerti s. Janeza aposteljna do perviga kersanskiga cesarja Konstantina Veliciga in papeža s. Silvestra I. od l. 100—314.

Tretja doba. Zmaga kersanske vere čez nejeverstvo v Rimskim cesarstvu; sila krivih ver; veliki cerkveni učeni in sveti očetje; prvi veliki cerkveni zbori; pušavniki in minihi; nove stiske cerkve; — od cesarja Konstantina in papeža s. Silvestra I. do papeža s. Gregorja I. od l. 314—590.

Četerta doba. Prihod kersanske vere do Nemških in Slovenskih narodov; zmanjšanje katoliške cerkve v izhodnjih stranah po krivih verah in Muhametovi prazni veri; novi aposteljni med Nemci in Slovenci; — od papeža s. Gregorja I. do perviga rimsko-nemškiga cesarja Karlna Veliciga in papeža Leona III. od l. 590—800.

Peta doba. Razširjanje in uterjevanje kersanske vere med Nemci in Slovenci; začetik viši deželjske oblasti Rimskih papežev; ločitev izhodnje ali greške cerkve od rimsko-katoliške; — od cesarja Karlna Veliciga in papeža Leona III. do papeža s. Gregorja VII., od l. 800—1073.

Šesta doba. Lepi časi katoliške cerkve; velika moč Rimskih papežev; Križarske vojske; vitežtvo; mnogi miniški redovi; posebna sveta učenost, velike naprave v cerkvi; — od papeža s. Gregorja VII. do papeža Bonifacija VIII., od l. 1073—1294.

Sedma doba. Zmanjšanje cerkvene moči in veljavnosti; sedež Rimskih papežev na ptujim; mnoge razpertije v cerkvi; prizadevanje velikih cerkvenih zborov za zboljšanje cerkveniga stanu; vzdigovanje krivih ver; — od papeža Bonifacija VIII. do papeža Leona X. in ločitev v zahodnji cerkvi, od l. 1294—1517.

Osmo doba. Velika ločitev v zahodnji cerkvi po Lutru in drugih, vojska med katolčani in novimi krivoverci (protestanti) z dušnimi in telesnimi močmi; Tridentinski cerkveni zbor; zboljšanje stanu katoliške cerkve; oznanovanje kersanske vere v pred neznanih krajih, začetik nemarnosti za vero in sveto življenje; — od papeža Leona X. in ločitev v zahodnji cerkvi do papeža Pija VI. in velike francozke prekucije, od l. 1517—1792.

Deveta doba. Razširjanje nove nevere in zatiranja katoliške cerkve; razne prekucije v deželskih rečeh; obuditev boljšiga duha med katolčani; upanje boljšiga stanu katoliške cerkve; — od papeža Pija VI. in francozke prekucije do zdajnjih časov, od l. 1792 do današnje dobe.

(Dalje sledi.)

Lepo djanje ino nehanje sedajnjiga papeža Pija IX.

(Dalje.)

Ko so papež Pij IX. še škof v Imoli bili, so včasih reveži k njim tako na debelim priderli, de

so jim vse do zadnjiga vinarja izdali. Tako se je primerilo eniga dne, de uboga žena pride in jih milo za božji dar prosi. Niso več imeli dnarskiga v svojim premoženji in pomišljejejo, kaj bi proseči revi dali. Kar naenkrat zagrabijo sreberno mizno orodje (sreberno žlico, vilice ino nož), ki je pred njimi na mizi ležalo. — „Nate žena“, so rekli, „tole vzemite in v posojivnico nesite; kadar spet k dnarju pridem, bom pa rešil“. Njih strežej, kateri od tega nič vedel ni, je iskal in iskal sreberno orodje, in ko ga ni mogel nikjer najdi, je šel boječ svojmu gospodu povedat, de je proč ali de si ga je kdo kje vsvojil; kar je njim veliko smeha naredilo.

Že zdaj kar so papež, jim je neki mestnjan iz Pize na svoji smertni postelji šest tisučev (6000) tolarjev sporočil. Oni zvedši od te erbšine se je niso branili, temuč vzemejo jo in vkažejo, de se dnar ne sme v Rim pernesti ampak v Pizi, kjer je rajni živel, se razdeliti mora. Eno polovico so med uboge razdali, drugo pa za doto revnih deklet obernili.

Kako so naš zdajni papež krotki, pohlevni in perzanesljivi, nam lete dve prigodbe poveste. — Pred kratkim je Rimski policija eniga podpihovavca vlovila, kateri je gerdo zabavljive liste pod naslovam: Življenje Pija IX. vsiljenca, vražnika vere in glave puntarjev, med ljudstvo trosil. Papež ga pusté pred se poklicati, ga prijazno poprašujejo zavolj njegove početve in sklenejo: „Zato, ker tvoji pregreški le mene zadevajo, naj ti bo odpušeno“. — Ginjen od nenadjane milosti in visokoserčnosti revež jame jokati, pred svetiga Očeta na kolena pade, in se ponudi, odkritoserčno vse svoje pomagace razodeti. Ali papež niso ničesar slišati hotli. „Ic obžaluj svoje zmote“, so rekli, „in spokori se, jaz ti iz serca odpustim“. — Dvoje ali troje nagnjenih glav je napravilo šemasto podobo, na kateri je papež kakor želva narisani bil. Ko so jo Pij v roko dobili, so rekli: „V resnici, jaz grem počasi svoj pot, vender zmiraj grem; grem počasi kakor želva, pa ne kakor rak“. Njih krotkost je prav za prav čudovredna.

(Konec sledi.)

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

6. Česko ali Pemsko kraljestvo.

V ti nar zgorniši deželi avstrianskiga cesarstva prebiva v 16 kresijah do 4 milijone in 350.000 ljudi. Od tih je 4 milijone in 10.300 katolčanov, 92.300 Luteranov in Kalvincov in 71600 Judov. Katolčani imajo tu: a) 1 veliko škofijo v Pragi

ta šteje v 5 kresijah 3 prošnje, 5 velikih tehanrij, 43 tehanrij, 325 fará, 47 administratur, 43 podfar in 25 ekspozitur. Tudi Prusko grofštvo Glac, ki do 42 cerkvá šteje, je v Praško veliko škofijo perpisano. Sedajnji Praški veliki škof in knez je Alojz Jožef baron Šrenk, rojen 24. Susca 1802. V stolnimu kapitelnu je 1 prošnja, 1 tehanrija in 10 korarstev. — Dalje so na Češkem še 3 druge škofije in scer b) v Kraljevem Gradcu, kamur je v 4 kresijah 1 velika tehanrija, 30 tehanrij, 259 fará, 11 administratur, 131 podfar in 4 ekspoziture perštetih. Škof tu je zdaj Karl Hanl, rojen 4. Kimovca 1782. V stolnimu kapitelnu so 1 tehanr, 1 velik diakon in 6 korarjev. — c) Budiegoviška škofija obseže v 4 kresijah 1 prošnja, 2 velike tehanrije, 29 tehanrij, 263 fará, 11 administratur, 89 podfar in 15 ekspozitur. V stolnimu kapitelnu 1 prošnja, 1 tehanrija, 1 školasteria in 3 korarstva. — d) Lietomierziška škofija ima tri zgornje kresije, in v njih 1 prošnja, 2 velike tehanrije, 31 tehanrij, 260 fará, 14 administratur, 77 podfar in 38 ekspozitur. Sedajnji škof je Avguštin Hille, rojen 2. Grudna 1786. Češki Kalvinci imajo 36 srenj, Luterani pa 10; obedvoji so bolj proti polnočn jutrovi strani dežele doma.

Od vsih prebivavcov na Češkem je blizo 1 milijon in 80.000 Nemcov (Deutsch-Böhmen), ki imajo mejne strani od Plzenške do Kraljevo-Graške kresije prot Bavarski, Saksonski in Pruski meji v lasti; čez 3 milijone in 155.000 prebivavcov bolj v sredi in proti jutrovi strani dežele je pa Slavljanov, ki se Čehi imenujejo. — Prebivavci Česke dežele so pridni, kersanska pobožnost je še lepo v cvetju; Čehi se ptuje jezike lahko učé, do muzike, astronomije in matematike imajo posebno veselje.

Češki jezik je poglavitno narečje slavjanskiga jezika, tudi Moravei in Slovaki z majhnimi premembami ga rabijo. On je med vsimi slavjanskimi nar bolj terd, njegove besede imajo veliko soglasnikov in malo glasnikov, nektre še nobeniga. — Že iz 13. stoletja se dobé česke pesmi, v 15. in 16. stoletju je česka literatura sosebno evedla; nje zlati vek je bil od l. 1570—1611. Cesar Rudolf II., ki je v Pragi stanoval, je tisto posebno podpiral, v pisarnicah, v deržavnih in pravdnih rečeh se je le česko rabilo. Ali v 18. stoletju je bila Nemšina po vikšim povelju v vse šole vpeljana; česko je hiralo, vikši stanovi so se materniga jezika skoraj sramovali.

Možje Franc grof Kinski, Jožef Dobrovski, Jožef Jungmann, Franc Stepniska itd. so se per-

zadevali česki jezik zopet povzdigniti, kar se od l. 1818 zmiraj bolj godi. Zdaj se česka muza skoraj enake veljavnosti z nemško veseliti zamore.

(Dalje sledi.)

Cerkvene novice.

Rongeani v Gradcu na Štajerskim imajo za svojo novo vero ali prav reči nevero že svojiga pridigarja, kterimu je ime Karl Scholl. Ta daje tudi rongeanski list na svitlo, vsak teden jako zabavlja on v njem čez katolsko vero in nje reči, sosebno pa čez katolske mašnike, prav po zgledu svojiga mojstra Rongeta. — Taki kugi v veri se v bran staviti je skerb pravim dušnim pastirjem v Gradcu; sosebno se sveti v tim bojvanji zoper tiga antikristoviga aposteljna pater Dominik Sartori iz reda Karmelitov in nar bolj sloveči katolski pridigar v Gradcu. V škofijski cerkvi sv. Tilna pridigje on namreč prav goreče od katolske vere. Ali kaj se zgodi? Resničen dopis nam pové, de ko je imenovan pater un mesec iz škofijske cerkve domu šel, ga je derhal zunaj cerkve z kamnjem lučati jela! O Gradec, kaj ti delaš? Kaj z kamnjem sprejemaš te, ki ti resnice edinozveličavne vere Jezusa Kristusa oznanujejo, une pa radovedno poslušáš, ki ti dar sv. vere, za ktero so Apostelni in toliko marternikov kri prelili, z svojimi, pa kači v raji podobnimi besedami vzeti hočejo! Ali hočeš mar biti v eni versti z unimi, ki so sv. Štefana kamnovali? — O res časi, ko so Donatisti, Ariani v Afriki, Kalvinci, Cvingliani, Luterani po Francoz-kim, škotskim, v Švajcu, Nizkozemlji, na Nemškim itd. katolsko vero z svojimi jeziki in z pisanjem omadežvali, njene oznanovavce pa pervo z obrekovanjem ob dobro ime perpravljali, potlej jih pa tudi preganjali in morili, po tim takim od nas niso morebit daleč proč! Bog se usmili svoje cerkve. R—i.

Dunajske novice zdaj bolj na ravnost govore od Dr. Antona Fistra, ki je svoji domačii malo časti donesil. Pravijo te novice, kako je le po stranskih potih med šolske učénike v Gorici in celo na Dunaji, kako je bilo njegovo zaderžanje malo vredno, njegova učenost le puhla; kako je bil v Dunajskih prekucijah on povsod spredej, kako je pa o deržavnim zboru le bolj mutast bil; kako mu je od Olomuškiga nadškofa prepovedano mašo brati, od njegovih Dunejskih volivcov popolna nezaupnost naznanjena, in zdaj tudi od ministerstva šolska služba (učitev veroznanstva v viših šolah) odvzeta, in tudi od Dunajskiga nadškofa prepovedano duhovne opravila opravljati. —

Koledvanje v Ljubljani. Sercé nam je od veselja poskočilo in sladko čutilo nas vse prešinilo, ko nam je zvečer pred sv. trem Kralji na enkrat velika krasna zvezda okna razsvetlila. Po stari šegi so jo Krakovčanje nosili po mestu v prazničin spomin častite zvezde, ki je Modre iz Jutroviga v Betlehem peljala. Slava vam za tako praznovanje; od vašiga kersanskiga duhá lepo pričuje. Na zvezdo, ki je nad Betlehemskim hlevčam kdej svetila, vselej pazno glejte; ona vam bo Jezusa pokazala, v kterim samim je zveličanje, in brez kteriga je prazno in temnotno vse početje.